

РАЗВОЈ ИНТЕГРАЛНОГ ПРИСТУПА ПЛАНИРАЊА ПРОСТОРА КАО АДАПТАЦИЈА НА КЛИМАТСКЕ ПРОМЕНЕ У СРБИЈИ

DEVELOPMENT OF AN INTEGRATED APPROACH TO SPATIAL PLANNING AS AN ADAPTATION TO CLIMATE CHANGE IN SERBIA

Награђена докторска дисертација

Годишња награда „Димитрије Перишић” за најбољу докторску дисертацију у области Просторног планирања одбрањену у 2023/24. години

Универзитет у Београду - Географски факултет, Катедра за просторно планирање

Кандидат: др Љубица Душков

Ментор: др Дејан Филиповић, редовни професор, Универзитет у Београду — Географски факултет

Докторска дисертација *Развој интегралног приступа планирања простора као адаптација на климатске промене у Србији* суочава се са једним од највећих изазова данашњице — климатским променама и проналажењем адекватног начина адаптације простора и свих елемената у њему на будуће ризике и последице промена климе. Комплексност, непредвидивост, као и кумулативан утицај који климатске промене могу да имају на многобројне елементе и секторе у простору представљају посебан изазов који захтева озбиљнији третман у просторном планирању. Као једно од основних полазишта истраживања дисертације истиче се потенцијал који просторно планирање поседује у поступку адаптације на климатске промене због своје мултидисциплинарности, интегрисаности и међусекторске политике, а на шта су указала и многобројна међународна и домаћа истраживања која се наводе у раду.

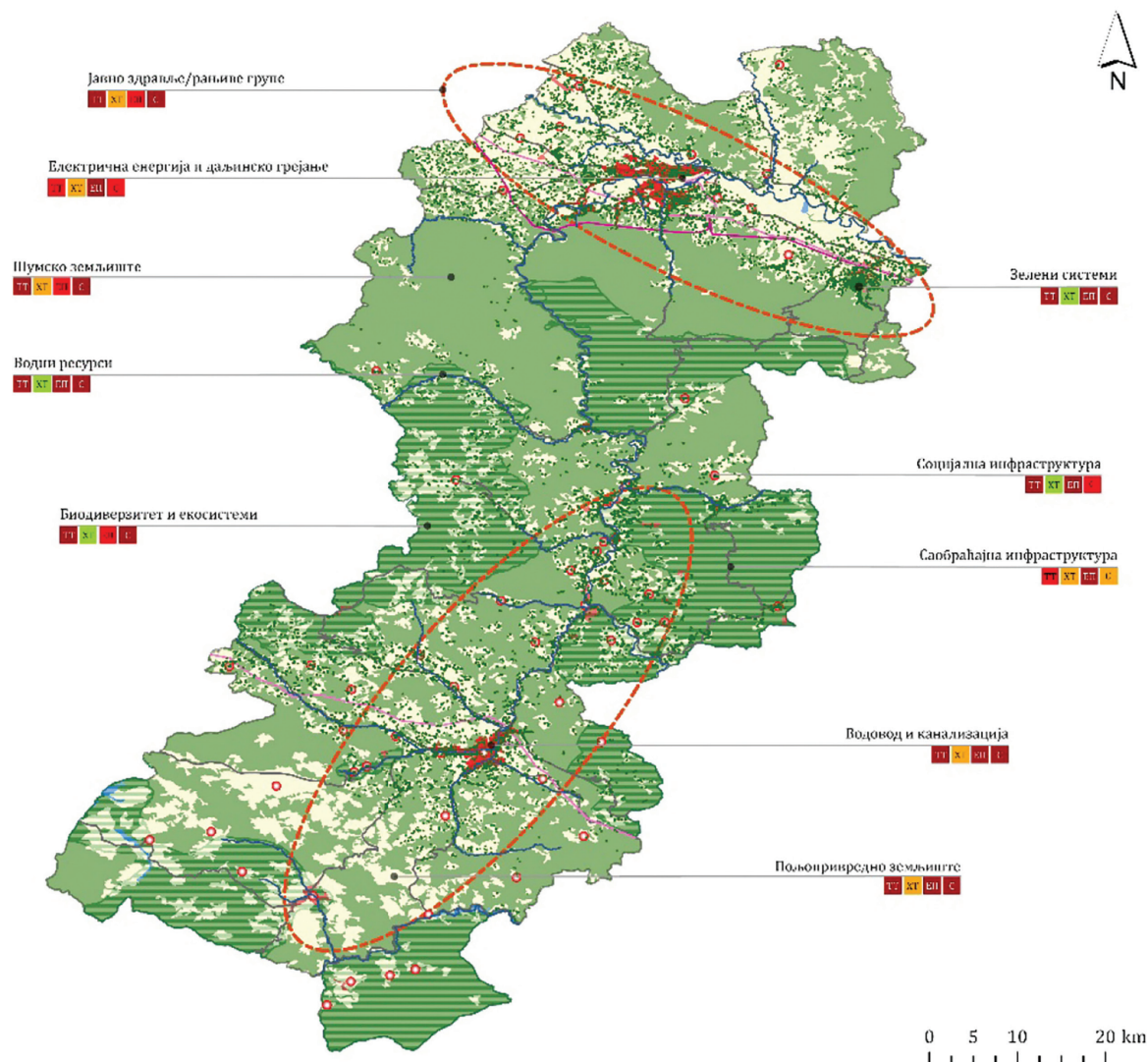
У дисертацији је анализиран простор Рашке области са аспекта рањивости и ризика коришћењем пројекција будуће промене климе добијених регионалним климатским моделом за периоде 2021—2050. и 2071—2100. год. у односу на референтни период 1971—2000. год. (Сл. 1) Резултати анализе, добијени коришћењем матрице утицаја базиране на методологији FUTURE CITIES Adaptation Compass, недвосмислено указују да ће бројни сектори овог простора, попут становништва и рањивих друштвених група, инфраструктуре, пољопривреде, шумарства, биодиверзитета, зелених система и др., у будућности бити у *веома високом* и *високом* ризику од топлих таласа и суша, али и интензивних падавина и поплава.

Главни циљ докторске дисертације јесте допринесунапређењу методологије просторног планирања у Србији, која превасходно тежи формирању климатски отпорнијег система планирања са апликативним карактером на све територијалне обухвате планирања у Републици Србији.

Предложена методологија заснива се на постојећој методологији планирања у Србији, уз препоруку увођења детаљније анализе рањивости и ризика одређених сектора на промене климе у планском поступку, што би резултирало и променом приступа у дефинисању планских решења. Наиме, претходно утврђени ниво ризика (приоритетно веома висок и висок) на будуће промене климе директно би требало да одреди приоритетна планска решења.

Пропозиције просторног развоја и дефинисање планских решења представљају најзначајнију фазу за успостављање адаптације простора на климатске промене, а као допринос унапређењу методологије овог дела планског поступка у дисертацији су дефинисани сегменти планских решења за секторе: коришћење земљишта, енергетика, пољопривреда, водопривреда и водни ресурси, шумарство, инфраструктура, јавно здравље и туризам. Уколико би се планска решења концепирали на овакав начин, у будућности би се потенцијално могло утицати на повећање њиховог адаптивног капацитета на промене климе, а самим тим би се избегли и потенцијални еколошки, друштвени и економски трошкови. Додатно, предложена методологија оправдана је на основу досадашњих научних сазнања, индикативних захтева политика и стратегија, али и примера и искустава земаља Европе које су концепт климатски отпорног приступа интегрисале у плански поступак.

Оправданост истраживања докторске дисертације са научног аспекта произилази из комплексности и актуелности теме и темељи се на чињеници да се у досадашњем обухвату истраживања ова област није адекватно третирали, као и потребе за формирањем нових теоријско-методолошких оквира који ће проширити обухват проблематике климатских промена у процесу просторног планирања. Полазне основе адаптације на

Сл. 1. Карта ризика становништва, инфраструктуре и природних ресурса Рашке области на екстремне климатске услове

климатске промене у будућности представљаће управо укључивање климатских промена у плански поступак и секторске стратегије у циљу успостављања и развијања просторног планирања на путу ка одрживом развоју. У целини, резултати истраживања и предложени методолошки оквир треба да служе као користан прилог научној и стручној пракси који ће уз адекватну примену обезбедити основе адаптације на климатске промене у будућности.

др Дејан Филиповић, редовни професор, Универзитет у Београду Географски факултет

ЛЕГЕНДА

- Рече
- Саобраћајна инфраструктура
- Далековод 110kV
- Далековод 220kV
- Центри заједнице насеља
- ▭ Зоне посебног утицаја
- ▭ Антропогено измењени терени
- ▭ Пољопривредно
- ▭ Шуме и шумско
- ▭ Воде и водно земљишта
- ▭ Заштићена природна подручја
- ▭ Изграђени делови насеља
- ▭ Зелени простори

Ризик

- ▭ Веома висок
- ▭ Висок
- ▭ Средњи
- ▭ Низак

Екстремни климатски услови

- ТТ - топли талас
- ХТ - хладни талас
- ЕП - екстремне падавине
- С - суша